

รัฐธรรมนูญ: ตัดยอด หรือต่อยอดประชาธิปไตย

ผศ. ชมพู่ โกศิรัมย์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

สังคมไทยเรากำลังอยู่ในบรรยากาศแห่งการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นประเด็นร้อนอยู่ในขณะนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ภาคประชาชนในฐานะพลเมืองของรัฐพึงมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างใกล้ชิด หากแต่ว่ากระบวนการเคลื่อนไหวในนามการเมืองภาคประชาชนนั้นยังมีความเข้มและมีพลังเพียงพอไหมกับวาระแห่งชาติในครั้งนี้ เพื่อเข้าไปถ่วงดุลในลักษณะร่วมคิดร่วมทำ ในประเด็นที่สังคมเฝ้าติดตามบนความหวาดระแวง เป็นความหวาดระแวงจากบทเรียนแห่งอดีตเมื่อครั้ง รสช. เป็นความหวาดระแวงที่โครงสร้างสังคมไทยยังขาดธรรมเนียมเรื่องความเคารพในรัฐธรรมนูญและนำรัฐธรรมนูญไปคลี่คลายปัญหาทางการเมืองเป็นด้านหลักตามกระบวนการประชาธิปไตย เป็นความหวาดระแวงในการสืบทอดอำนาจและการกลับมาครองอำนาจของระบอบทักษิณ เหล่านี้คือห้วงอารมณ์ของสมาชิกของสังคมด้วยवादหวังว่า รัฐธรรมนูญจะออกมาในรูปแบบใด ในฐานะพลเมืองของรัฐดูเหมือนว่าเป็นผู้ถูกกระทำทางการเมืองในฐานะเป็นทางผ่านเพื่อการก้าวสู่อำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองจากชนชั้นปกครอง ทั้งนี้เพราะกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญตกอยู่ในลักษณะจำกัดพื้นที่ของประชาชน หรือบางครั้งแม้มีบ้างสำหรับพื้นที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมร่างเช่นรัฐธรรมนูญปี 2540 แต่ก็ไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญในขั้นตอนนำไปใช้มีการเล่นแง่แปรธาตุ แม้มีองค์กรอิสระ(แต่ไม่ค่อยอิสระจากผลงานที่ผ่านมา)ทั้งหลายแหล่เพื่อทำหน้าที่ต่อยอดประชาธิปไตยให้เบ่งบาน การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งการแย่งชิงมวลชนมาเป็นกันชนโดยอาศัยรัฐธรรมนูญที่เปิดทางให้ โดยไม่มีการปกป้องจากกลไกของรัฐอย่างที่ควรจะเป็น นี่คือมูลเหตุแห่งปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน

การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ตามที่มูลนิธิธนิชนิคม จันทรวินทร ร่วมกับชมรมนักวิชาการแรงงานเพื่อพันธมิตรสังคมประชาธิปไตย และองค์กรพันธมิตรเพื่อสังคมประชาธิปไตยได้จัดเสวนาเรื่องรัฐธรรมนูญที่สอดคล้องกับสังคมประชาธิปไตยได้เสนอว่า ประเทศไทยมีประสบการณ์ร่างรัฐธรรมนูญมาหลายฉบับแล้วเห็นควรศึกษาข้อดีที่สอดคล้องมีความเป็นจริงของสังคมส่วนรวมจากรัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆประกอบ แต่ประเด็นที่ไม่อาจมองข้ามได้คือ กระบวนการสรรหาองค์กรอิสระ การมีศาลเลือกตั้ง วุฒิสภาควรมาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง วุฒิสภาจำเป็นต้องมีหรือไม่ ประเด็นเหล่านี้จะทำอย่างไรให้ประชาชนมีพื้นที่ร่วมคิดร่วมร่างแทนร่างแบบคิดเองอยู่ฝ่ายเดียว ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกติกาของประเทศ ปัญหาที่ผ่านมาคือการไม่ร่างจากปัญหาที่แท้จริงของสังคมไทยที่สามารถฉายภาพรวมของคนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม มีฐานะยากจน ฉะนั้นการร่างและแก้ไขรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องลงให้ลึกถึงวิถีชีวิตแห่งความหลากหลายของสังคมอย่าง

เข้าใจเช่นปลาข้อมเข้าใจความเป็นไปของชีวิตได้น้ำได้ดีกว่านก ปลาจึงควรแก่การบอกความเป็นไปของสาวยารี หากกระทำได้เช่นนี้จะเป็นรัฐธรรมนูญที่มีชีวิตสามารถสัมผัสได้

สิ่งที่พึงตระหนักอย่างยิ่งเพื่อต่อยอดพลังของประชาชน ประชาชนควรมีโอกาสและพื้นที่ป้องกันทางตันทางการเมืองในกรณีประชาธิปไตยแบบตัวแทนไม่สามารถหาทางออกได้หรือเข้าเกียร์ว่าง

1. ทางตันด้านเผด็จการรัฐสภา ในกรณีเสียงข้างมากของระบบตัวแทนใช้สิทธิไม่โปร่งใสไม่ตั้งอยู่บนความเป็นยุติธรรมที่ควรจะเป็นปรากฏชัดว่าขาดธรรมาธิปไตย
2. ทางตันด้านทุนผูกขาด ที่อยู่เบื้องหลังกิจกรรมทางการเมืองซึ่งสานสัมพันธ์ด้วยระบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้ให้ในรูปทุนทางการเมืองกับการออกกฎหมายและผลักดันเชิงนโยบายเพื่อเอื้อประโยชน์แบบน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า
3. ทางตันของกลุ่มอำนาจเงิน (ชนาธิปไตย) เพราะที่ผ่านมาปฏิเสธไม่ได้ว่า เงินเป็นกำแพงกั้นคนดีที่เป็นตัวแทนของประชาชนจริงๆ ออกจากเส้นทางการเมือง ตรงนี้ระบบตัวแทนจึงมักเป็นตัวแทนของชนชั้นนายทุนเพราะการคัดเลือกตัวแทนของประชาชนมีต้นทุนสูง

ทางออกเพื่อยกระดับการเมืองไทยจากกรอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนแบบเบ็ดเสร็จสู่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างเฝ้าระวังกล่าวคือ ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการบัญญัติบทออกกฎหมาย(นิติบัญญัติ)ผ่านทางการทำประชามติ การมีส่วนร่วมในด้านความยุติธรรม(ตุลาการ) การมีส่วนร่วมในด้านการบริหาร และองค์กรประชาชน(ความเป็นไปได้ในรัฐธรรมนูญ 2550 จากข่าว The Nation channel ขณะที่เขียนต้นฉบับ) เพื่อมาทำหน้าที่เคลื่อนไหวกับกำกับการบริหารของรัฐ สร้างพลังสังคมอย่างมีระบบ มีอำนาจ(อธิปไตย)ถ่วงดุลอำนาจทั้งสาม ตามที่เสนอมานี้จะมีสี่เสาหลักแห่งการเมืองมิติใหม่ คือ ศาล ผู้แทน ผู้บริหาร และประชาชน โดยที่ประชาชนมิใช่แค่ถูกกล่าวอ้าง หากแต่ว่ามีเครือข่ายขององค์กร ในลักษณะเอาใจใส่เป็นธุระทั้งนี้เพื่อต่อ ยอดพลังบริสุทธิ์ที่ร่วมกันตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลทักษิณมาแรมปีในกรณีตรวจสอบ รัฐบาลนอกสภาเป็นการให้สติและเฝ้าระวังในการบริหารรัฐ หากแต่ว่าองค์กรประชาชนนั้นต้องผลักดันให้มีจากรัฐบาล มิฉะนั้นแล้วอาจทำให้สังคมไทยตกอยู่ภายใต้อำนาจของชนชั้นปกครอง เพราะการได้รัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดแต่ไม่มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ดูแลการเมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนพร้อมกำกับดูแลจริยธรรมของนักการเมืองคงยากที่จะต่อยอดประชาธิปไตยได้ เพราะทางตันทางการเมืองของไทยเกิดจากการนำรัฐธรรมนูญไปใช้คือตัวบุคคลเป็นด้านหลัก เมืองปฏิรูปการเมืองผ่านทางรัฐธรรมนูญเห็นควรเพิ่มความถี่ของคณะกรรมการด้านจริยธรรมทางการเมืองภายใต้กำกับดูแลขององค์กรให้ตลอดมิใช่แค่แจกใบแดงแล้วจบ